

La població estrangera a Tarragona: informe sociodemogràfic

Autors de la recerca: Gregori Vizcaíno Hombrados i
Jordi Pérez Solà.

Grup de recerca Ciutadania, immigració i
pluralisme religiós, Universitat Rovira i Virgili,
2007.

Fundació Jaume Bofill

Resum executiu elaborat per Jordi Pérez

Resum executiu

Objectius de la recerca

A la província de Tarragona el fet migratori és molt present. Segons el padró recollit per l'IDESCAT el 2004, el percentatge de població estrangera a Tarragona és del 9 %, el mateix que a la província de Barcelona; aquesta última realitat està molt estudiada, però la tarragonina molt poc. Ens plantegen començar a canviar aquest dèficit amb la investigació següent, que tindrà com a objectius específics:

- Conèixer la distribució de la població estrangera als municipis de les comarques tarragonines.
 - Hi haurà una triple unitat d'anàlisi: primer la província de Tarragona (anàlisi comparada amb la resta de Catalunya), les comarques tarragonines i, finalment, els 28 municipis de més de cinc mil habitants existents a les comarques de Tarragona (segons dades de l'IDESCAT).
- Comprovar si hi ha diferents patrons d'assentament en el territori segons la nacionalitat de la població estrangera.
 - Aquesta anàlisi aniria més enllà de la intenció purament descriptiva de la realitat tarragonina per arribar a trobar hipòtesis teòriques amb voluntat de generar coneixement generalitzable.
- Amb els indicadors cercats, plantejar un model d'observatori provincial de la diversitat per conèixer tendències i possibilitar eines per a estudis comparatius entre diferents municipis.
- Dur a terme una anàlisi estadística per cercar correlacions entre la presència de població estrangera o nacionalitats en els diferents municipis i variables descriptives d'aquests municipis.
 - A partir d'una sèrie de variables presents a les bases de dades de l'IDESCAT, l'INE i altres, fer una anàlisi de correlacions i una posterior de regressió per trobar relacions entre la presència de persones de nacionalitat estrangera i certs trets socials o econòmics que permetin una explicació a la desigual distribució en el territori de la població. A tall d'exemple, algunes d'aquestes variables serien la renda familiar disponible del municipi, l'activitat econòmica predominant, la taxa d'atur, la tipologia de l'habitatge, etc.

Metodologia

Aquest estudi tindria dues parts pel que fa a la metodologia:

- Un primer estudi quantitatiu consistent en el treball amb dades estadístiques procedents de l'IDESCAT, l'INE i altres fonts, i la utilització posterior d'aquestes dades en una anàlisi de correlacions i regressions per trobar relacions entre les diferents variables mitjançant el programa SPSS.

- Un treball posterior de caràcter qualitatiu a partir de les dades obtingudes en el primer, consistent en l'anàlisi de les xarxes socials que possibiliten la instal·lació de les persones de diferents nacionalitats en el territori, a partir d'entrevistes i grups de discussió amb els agents socials implicats.

Principals resultats

1. Presència de població estrangera a Tarragona:

- El percentatge de població estrangera a Tarragona és superior al del conjunt de Catalunya. La presència de la població de nacionalitat estrangera a la província de Tarragona, l'1 de gener de 2007, és de 116.501 persones, la qual cosa significa un percentatge del 15,4 % sobre el total de la població. Aquest percentatge està per sobre del percentatge global de Catalunya (13,5 %) i per sobre del de la província de Barcelona (12,6 %).
- Les cinc nacionalitats més presents en percentatge són, per aquest ordre, la marroquina, la romanesa, la colombiana, l'argentina i l'equatoriana. S'ha observat la gran importància de la comunitat romanesa a Tarragona. D'altra banda, gairebé el 26 % del total de persones estrangeres residents a Tarragona tenen nacionalitat marroquina. La presència de població romanesa ha crescut de manera important a la província. Així, cal destacar que gairebé el 30 % (exactament el 29,9 %) del total de romanesos residents a Catalunya s'estan a Tarragona, percentatge que està molt per sobre de la resta de nacionalitats. Per contra, els equatorians estan sobrerepresentats: només el 5,1 % del total que viu a Catalunya ho fa a Tarragona.
- El 10,3 % de les persones amb nacionalitats africanes ha nascut a l'Estat espanyol; per a la nacionalitat marroquina aquest percentatge augmenta fins a l'11,6 %. Si analitzem les persones que neixen a Espanya però que tenen nacionalitat estrangera podem establir un indicador de l'antiguitat del procés migratori. Així, la marroquina és la nacionalitat amb un assentament més antic, com ho demostra el fet que l'11,6 % dels marroquins han nascut a Espanya.
- L'arribada de persones estrangeres ha comportat el rejuveniment de la població i una certa masculinització. El fet més rellevant és la diferència entre els percentatges de persones de més de quinze anys, és a dir, la gran diferència entre els estrangers a favor de les edats de la franja de catorze a seixanta-cinc anys respecte a les edats de la franja de més de seixanta-cinc anys i, a la inversa, la major presència de persones d'edat avançada entre la població espanyola. Un altre fet rellevant és la masculinització de la població.
- La població que prové dels països de l'Àfrica està molt masculinitzada i és la que té un percentatge més elevat de població infantil i juvenil: per exemple, el 23,9 % de les persones marroquines tenen menys de quinze anys. Es tracta d'una dada molt interessant, ja que conèixer el nombre d'infants i joves és fonamental per dissenyar polítiques tan importants com l'educativa o la sanitària i preveure'n les necessitats futures.

2. Distribució territorial de la població estrangera:

- Les comarques costaneres són les que tenen un percentatge de població estrangera més elevat. El valor més elevat el té la comarca del Montsià, amb el 18 % de població estrangera. L'índex de representació es defineix com la diferència entre el percentatge que representa la població total i estrangera de la comarca respecte al

total (de les comarques de Tarragona, en aquest cas). Si observem els diferents valors veurem que estan entre 1 i menys 1. D'aquesta manera es pot dir que la presència de població estrangera a les comarques respon al pes poblacional de cadascuna en el total de la població provincial. Les úniques dades rellevants pertanyen al Montsià, amb una sobrerepresentació de la població estrangera de l'1,5, i a l'Alt Camp, amb una sobrerepresentació del -1,7.

- Les comarques del sud-oest tenen com a nacionalitat predominant la romanesa, i la resta de comarques, la marroquina, amb una excepció: la Ribera d'Ebre, on la nacionalitat predominant és la britànica. Així, al Montsià, el 51,8 % dels residents estrangers tenen nacionalitats europees, i la majoritària és la romanesa, amb el 26,1 % del total d'estrangers. El cas més destacat és la comarca de la Terra Alta, que presenta el 80 % d'estrangers de nacionalitats europees i el 48 % de romanesos en el total d'estrangers. Cal destacar aquest alt percentatge de població romanesa en aquestes comarques del sud, atès que es tracta de les úniques comarques de Catalunya on es produeix aquest fenomen. Entre el grup de comarques tarragonines que tenen una presència més gran d'estrangers comunitaris cal destacar la Ribera d'Ebre, ja que la nacionalitat més present és europea, però no romanesa, sinó britànica, amb el 25,5 % del total d'estrangers.
- Els municipis costaners són els que presenten un percentatge més alt de població estrangera. Els valors màxims els trobem a Salou, l'Ametlla de Mar i Mont-roig del Camp, amb valors que en tots tres casos superen el 25 %; i destaca el cas del primer municipi, en què arriba fins al 36 %. Com veiem, es tracta de municipis de costa i, de tots tres, dos amb una forta implantació del sector turístic.
- Les nacionalitats europees tenen una presència percentual més elevada en els municipis de menys de vint mil habitants. Cal destacar el cas de la Sénia, on el 82,5 % de les persones estrangeres són romaneses. També cal destacar la presència important de població asiàtica a Tortosa, on el 19,3 % de les persones estrangeres tenen aquest origen; bàsicament es tracta de persones xineses i pakistaneses.
- La gran diferència entre Reus i Tarragona respecte a les nacionalitats estrangeres és la major presència de persones de nacionalitats africanes (sobretot marroquines) a Reus. Com es pot veure, si bé es cert que percentualment hi ha una presència més gran de persones sud-americanes a Tarragona, la gran diferència entre les dues grans ciutats és el percentatge més elevat que representen les persones de nacionalitats africanes respecte del total d'estrangers a Reus: el 41,9 % dels estrangers tenen aquestes nacionalitats, per només el 33,9 % a la ciutat de Tarragona.

3. Principals nacionalitats residents a Tarragona:

Nacionalitats africanes: la marroquina

- Presència: la marroquina és la nacionalitat més present i assentada a Tarragona. L'1 de gener de 2007, són 30.173 les persones de nacionalitat marroquina que viuen a Tarragona. Es tracta de la nacionalitat amb més presència i la més antiga, com demostra el fet que l'11'6 % de les persones amb aquesta nacionalitat ja hagin nascut a l'Estat espanyol.
- Territorialització: la nacionalitat marroquina continua sent la majoritària, però no és la que més creix en aquests moments. Sis de les deu comarques tarragonines tenen la nacionalitat marroquina com la principal entre les persones estrangeres, sobretot les del nord i, en especial, l'Alt Camp, el Baix Penedès i el Tarragonès. Si parlem de municipis, cal destacar que l'Arboç és el municipi (de més de cinc mil habitants) amb un percentatge més gran de població africana respecte del total d'estrangers: el 51,6 % tenen aquest origen.
- Característiques: alt percentatge de població infantil i juvenil, ja que el 23,9 % té menys de quinze anys. Es tracta del percentatge més elevat entre les diferents

nacionalitats. Una de les raons pot trobar-se en els processos de reagrupament familiar, en ser la nacionalitat més assentada per antiguitat en el territori. Aquest procés de reagrupament familiar pot explicar també per què el percentatge d'homes respecte a les dones, tot i ser important (el 65,4 % són homes) està baixant respecte a l'any 2006 (quan els homes representaven el 67,3 %).

- Matrimonis: en la majoria dels matrimonis mixtos (estranger/espanyol) que protagonitzen, els marroquins són el cònjuge masculí. A diferència de la resta de nacionalitats, en les quals les persones estrangeres que protagonitzen els matrimonis mixtos són majoritàriament dones, en el cas de les persones de nacionalitat marroquina que es van casar l'any 2003 a Tarragona amb una persona de nacionalitat espanyola, només el 34,3 % eren dones. És a dir, el perfil predominant són dones espanyoles que es casen amb homes marroquins. També és interessant observar que en la majoria dels matrimonis amb un cònjuge marroquí, l'altre era espanyol: només l'11,8 % dels matrimonis en què hi havia una persona marroquina també l'altre cònjuge era marroquí.
- Permís de residència: hi ha un alt percentatge de persones marroquines amb el permís permanent. Efectivament, l'any 2006 les persones de nacionalitat marroquina amb permís de residència permanent eren el 44 % del total. Això també està relacionat amb l'antiguitat del projecte migratori d'aquest col·lectiu.

Nacionalitats europees: la romanesa

- Presència: la romanesa és la nacionalitat que més ha crescut els últims anys a Tarragona. L'1 de gener de 2007, són 18.972 les persones de nacionalitat romanesa que viuen a Tarragona. Cal destacar el gran creixement de la seva presència que s'ha produït al llarg dels últims anys —és la nacionalitat que més ha crescut percentualment— i el fet que gairebé el 30 % de les persones romaneses que viuen a Catalunya ho fan a Tarragona.
- Territorialització: a la comarca i els municipis de la Terra Alta és on aquesta nacionalitat és més present. Les comarques del sud, com el Montsià, el Priorat o la Terra Alta són les que tenen més presència de nacionalitat romanesa. El cas més destacat és el de la Terra Alta, on el 48 % de les persones estrangeres tenen nacionalitat romanesa. La comunitat més important es dona en municipis com la Sénia i Ulldecona. Cal destacar el primer municipi, on el 82,5 % dels estrangers tenen aquest origen.
- Característiques: població d'arribada recent i, per aquesta raó, majoritàriament en edats laborals. La seva incorporació a la Unió Europea ha comportat el rejuveniment d'aquest col·lectiu a Tarragona, ja que ha significat l'arribada de població en edats productives que, en el futur, podria apostar per processos de reagrupament familiar, però que a hores d'ara no ho ha fet.
- Ocupació: els romanesos es dediquen més intensament al sector agrícola que la resta d'estrangers. Així, als municipis tarragonins on més persones ocupades es dedicaven a l'agricultura és on més ha crescut la presència de persones de nacionalitat romanesa els últims anys.

Nacionalitats americanes: la colombiana i l'argentina

- Presència: moltes persones nascudes a l'Argentina tenen nacionalitat comunitària, bàsicament italiana. L'1 de gener de 2007, són 6.134 les persones de nacionalitat colombiana que viuen a Tarragona, com també 4.284 les persones de nacionalitat argentina que hi viuen. Cal destacar que —contràriament al que passa amb les persones marroquines— són més les persones residents a Espanya que han nascut en països americans que les persones que efectivament tenen, de naixement, la nacionalitat d'aquests països. Això s'explica pel cas de moltes persones que han nascut a l'Argentina però que tenen la nacionalitat italiana.
- Territorialització: les nacionalitats sud-americanes tenen més presència als municipis grans. La major presència de població d'origen sud-americà es dona a la comarca del

Tarragonès, on aquesta població representa el 28,7 % del total d'estrangers i on la seva presència respecte a la resta de nacionalitats ha crescut 14,6 punts percentuals des de l'any 2000. Si parlem de municipis, cal destacar que Amposta és el municipi (de més de cinc mil habitants) amb un percentatge més gran de població sud-americana respecte al total d'estrangers: el 36,6 % té aquest origen. Però, en general, cal destacar que als municipis grans dedicats al sector dels serveis és on viuen més persones sud-americanes.

- Característiques: és l'única població estrangera en què les dones són majoritàries. Efectivament, el 54,3 % de les persones amb nacionalitats sud-americanes són dones. Aquesta dada mostra un projecte migratori diferent, en el qual són les dones les qui arriben primer al nostre país i els homes els qui les segueixen una vegada elles s'hi han instal·lat.
- Matrimonis: el 26,9 % dels matrimonis amb almenys un cònjuge estranger a Tarragona està protagonitzat per una persona colombiana. Aquesta dada (per a l'any 2003) també ens diu que la major part de vegades la persona colombiana és una dona, ja que el 90,1 % de les persones colombianes que es van casar aquell any era d'aquest sexe. És a dir, que en el perfil predominant en els matrimonis amb una persona sud-americana l'home és espanyol i la dona, estrangera.
- Ocupació: cal destacar la seva presència al sector dels serveis i al treball domèstic. Així, al conjunt de Catalunya (gener del 2008), el 10,6 % de les persones colombianes ocupades ho estaven al sector de la llar.
- Processos d'atorgament de nacionalitat: el 25,3 % dels atorgaments de nacionalitat espanyola a Tarragona estan protagonitzats per persones colombianes. Aquesta dada, referent a l'any 2006, s'ha de relacionar amb el fort impacte d'aquests col·lectius en els matrimonis amb persones espanyoles.

4. Altres dades d'interès:

- Matrimonis: dels matrimonis entre diferents nacionalitats, les dones sud-americanes són les que acostumen a casar-se amb homes espanyols, i les dones espanyoles les que acostumen a casar-se amb homes marroquins. De tots els matrimonis amb cònjuge estranger que es van celebrar l'any 2003, gairebé el 27 % estaven protagonitzats per una dona colombiana. En la resta de les nacionalitats no hi ha grans diferències respecte al seu pes poblacional, la qual cosa pot significar que la nacionalitat marroquina (la més present numèricament) no té una preponderància especial en els matrimonis amb cònjuge estranger a Tarragona.
- Naixements: el 25,1 % dels nascuts a Tarragona l'any 2005 eren fills de mares estrangeres, un percentatge que, en comparació de la resta de Catalunya, ha augmentat molt respecte d'anys anteriors. Pel que fa als naixements de mares estrangeres, les dades per a Tarragona són molt semblants a les dades per a Catalunya, ja que el percentatge per a Tarragona és del 25,1 %, i per a Catalunya, del 24 %, totes dues dades referides a l'any 2005. La diferència és l'augment que s'ha produït respecte a l'any anterior, ja que ha estat molt més elevat a Tarragona que al conjunt de Catalunya: en aquesta província ha augmentat el 21,4 %, mentre que al conjunt del país aquest augment ha estat del 12,8 %.
- Ocupació: a diferència de la resta de Catalunya, les persones estrangeres dedicades a l'agricultura a Tarragona són moltes més, i les dedicades a les tasques de la llar, menys. A Tarragona el percentatge de persones estrangeres que cotitzen en el règim agrari representa el 8,6 %, moltes més que a la resta de Catalunya (2,9 %). Per contra, les persones que s'inclouen en el règim de la llar són menys que al conjunt de Catalunya: només el 4,2 % (6,3 % al conjunt del país). Aquest fet respon a la diferent presència per nacionalitats als territoris.

- Concessió de la nacionalitat espanyola: amb referència a l'atorgament de la nacionalitat espanyola a estrangers, el nombre de persones que la reben mitjançant matrimoni és més gran a Tarragona que al conjunt de Catalunya. En aquest fet també pot trobar-se el motiu que explica la importància de la població sud-americana –en especial la colombiana– en els processos matrimonials, ja que les dones d'aquesta nacionalitat han protagonitzat una part molt important dels casaments entre estrangers i espanyols en els darrers anys.